

dr Kazimierz DUDZIŃSKI
Stowarzyszenie d/s rozliczania energii
zgodnie z jej zużyciem

DYREKTYWA 2006/32/WE
PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
W SPRAWIE EFEKTYWNOŚCI KOŃCOWEGO
WYKORZYSTANIA ENERGII I USŁUG ENERGETYCZNYCH

Wstęp

Priorytetem w Unii Europejskiej od wielu lat pozostaje tzw. *efektywność energetyczna* tj. zależność między energią uzyskiwaną, a energią doprowadzoną. Podejmowane są w tej sprawie decyzje polityczne oraz wydawane są akty prawne w postaci dyrektyw. Już w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku opracowano założenia, a w roku 2005 przyjęto tzw. *Zieloną Księgę w sprawie efektywności energetycznej, czyli osiągając więcej zużywając mniej*.

Jest to dokument [1] przedstawiający istniejące możliwości i obszary działań jakie należałoby podjąć, aby rzeczywiście doprowadzić do racjonalnego zużywania energii. Według obliczeń ekspertów[2] Unia Europejska mogłaby zaoszczędzić ok. 20 % obecnej konsumpcji energii poprzez jej efektywne wykorzystanie. Na uwagę zasługuje to, że wśród barier ograniczających podejmowanie pożądaných działań wymienia się min.:

- brak projektów edukacyjnych dotyczących efektywności energetycznej,
- brak wsparcia ze strony administracji państwowej dla inicjatyw i przedsięwzięć oszczędnościowych, w tym dla wprowadzania nowych technologii,
- brak informacji dla odbiorcy na temat własnych kosztów konsumpcji energii,
- niechęć przedsiębiorstw działających w sektorze energetycznym do udziału w przedsięwzięciach zmierzających do racjonalnego zużywania energii.

W innym dokumencie wskazuje się jeszcze na takie praktyczne przeszkody jak: praktykowanie wśród deweloperów i właścicieli instalowanie urządzeń o niskim koszcie natomiast o wysokim zużyciu energii – zamiast energooszczędnych dla nabywcy lub użytkownika. Do tego można by dodać nasze przepisy np. art. 45a ustawy Prawo Energetyczne, [3] które dopuszczają rozliczanie kosztów ciepła na ogrzewanie w budynku wielolokalowym według powierzchni lub kubatury a więc w sposób sprzeczny z ideą racjonalnego gospodarowania.

Oprócz *Zielonej Księgi* aktualne są także inne inicjatywy polityczne Unii, jej akty prawne oraz zalecenia dotyczące efektywności energetycznej [2]:

- Ramowy Program dot. konkurencyjności i innowacyjności,
- Nowy Program „Inteligentna energia dla Europy”,

- Decyzja dot. Efektywności Energetycznej „Program SAWE II,
- Komunikat „Strategia w kierunku racjonalnego zużycia energii”,
- Plan działań w celu poprawy efektywności wykorzystania energii w UE,
- Dyrektywa 2004/8/WE dot. wysokosprawnej kogeneracji,
- Dyrektywa 2002/91/WE dot. efektywności energetycznej budynków,
- Zalecenia dot. Efektywności zużycia energii w produktach.

O aktywnych działaniach Komisji Europejskiej w tym zakresie świadczą także inne inicjatywy [2]. W 2005 roku Komisja skierowała do państw członkowskich wnioski o opracowanie planów działania dla racjonalizacji zużycia energii, które powinny być rozłożone na racjonalny okres, umożliwiając ich sfinansowanie. Z zaleceń wynika, że należy uzyskać 1,5 % oszczędności rocznie w okresie do 2020 roku. W dniu 19.10.2006 r. opublikowany został nowy *Plan Działań* na lata 2008 – 2020 z końcowym, ambitnym celem do 20 % oszczędności. Zalecenia mówią, że taki plan powinien być przyjmowany przez władze państwowe corocznie, z wyszczególnieniem konkretnych środków, jakie dane państwo postanowiło podjąć celem uzyskania założonej racjonalizacji zużycia energii w kolejnym roku. W odniesieniu do wyżej zarysowanych działań organów Unii Europejskiej należałoby wskazać, czy i w jakim zakresie te decyzje polityczne, akty prawne i zalecenia znajdują odzwierciedlenie w naszych przepisach krajowych.

Efektywność energetyczna w przepisach krajowych

Podstawowe sprawy dotyczące efektywności energetycznej zawiera ustawa Prawo Energetyczne [3], w szeregu artykułach:

- art.9 a : ustanawia preferencje dla energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii oraz dla energii elektrycznej wytworzonej w skojarzeniu z ciepłem,
- art.13 i art. 14: sytuują efektywność energetyczną wśród innych celów polityki energetycznej państwa,
- art. 23 ust. 2: określając obowiązki prezesa URE wymienia także pomiar, kontrolę i rozpowszechnianie informacji o efektywności energetycznej,
- art. 45: umożliwia uwzględnienie w taryfach paliw gazowych, energii elektrycznej i ciepła kosztów finansowania przedsięwzięć i usług zmierzających do zmniejszenia zużycia paliw i energii u odbiorców,
- art. 46: rozporządzenia ministra właściwego d/s gospodarki dotyczące kalkulacji taryf muszą uwzględniać min. zapisy o poprawie efektywności dostarczania i wykorzystywania paliw gazowych, energii elektrycznej i ciepła,
- art. 52: nakłada na producentów i importerów urządzeń obowiązek umieszczania informacji o efektywności energetycznej tych urządzeń na etykiecie i w charakterystyce technicznej.

Akty wykonawcze do tej ustawy zawierają także w wielu przypadkach odniesienia do efektywności energetycznej.

Również *Ustawa o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych* zawiera istotne przepisy w tym zakresie; zmniejszenie zużycia energii dostarczanej do budynków; zmniejszenia strat energii w sieciach ciepłowniczych i lokalnych źródłach ciepła; całkowitą lub częściową zamianę konwencjonalnych źródeł ciepła na źródła niekonwencjonalne, w tym źródła odnawialne.

Ustawa o ratyfikacji Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i ochrony środowiska z 26 maja 2000 roku jest natomiast aktem o charakterze ideowym i wyrażającym wolę polityczną wdrożenia do porządku prawnego w naszym kraju ustaleń w zakresie efektywności energetycznej.

DYREKTYWA 2006/32/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY W SPRAWIE EFEKTYWNOŚCI KOŃCOWEGO WYKORZYSTANIA ENERGII I USŁUG ENERGETYCZNYCH

Nie zależnie od dotychczasowych regulacji problematyki efektywności energetycznej właściwe organy Unii Europejskiej zdecydowały o odrębnym wyeksponowaniu roli odbiorcy końcowego energii w racjonalnym jej użytkowaniu uchwalając odpowiednią dyrektywę. *Odbiorca końcowy* w dyrektywie został określony jako *osoba fizyczna lub prawna, która dokonuje zakupu energii do własnego użytku*.

Dyrektywa, jak na swój charakter jest obszernym dokumentem, składa się z preambuły, dwudziestu artykułów oraz sześciu załączników. W znacznej części nawiązuje, niekiedy nawet powtarza ustalenia zawarte we wcześniejszych decyzjach Unii Europejskiej dotyczących szeroko rozumianej efektywności energetycznej.

Przedmiot i zakres stosowania

Celem dyrektywy, jak to określa art.1 jest opłacalna ekonomicznie poprawa efektywności końcowego wykorzystania energii w każdym państwie członkowskim poprzez:

- określenie celów oraz stworzenie mechanizmów, zachęt i ram instytucjonalnych, finansowych i prawnych, niezbędnych w celu usunięcia istniejących barier rynkowych utrudniających efektywne końcowe wykorzystanie energii,
- stworzenie warunków dla rozwoju i promowania rynku usług energetycznych oraz dla dostarczenia odbiorcom końcowym innych środków poprawy energetycznej.

Oczekiwania poprawy efektywności wykorzystania energii przez użytkowników końcowych wynikają także stąd, że w perspektywie krótko - i średnioterminowej istnieją stosunkowo niewielkie możliwości wywierania wpływu w inny sposób na warunki dostaw i dystrybucji energii. Według dyrektywy, efektywność wykorzystania energii przez odbiorców końcowych przyczyni się również do zmniejszenia zużycia energii pierwotnej oraz do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych.

Dyrektywa ma także zastosowanie do podmiotów dostarczających środki poprawy efektywności energetycznej, dystrybutorów energii, operatorów systemu dystrybucji oraz przedsiębiorstw prowadzących detaliczną sprzedaż energii.

Cel ogólny w zakresie oszczędności energii:

- osiągnięcie 9% oszczędności energii w dziewiątym roku stosowania dyrektywy,
- określenie krajowego celu na trzeci rok stosowania dyrektywy, przegląd celów pośrednich, które muszą być zgodne z celem ogólnym / tj. 9% /,
- każde państwo członkowskie opracowuje programy i środki w zakresie poprawy efektywności energetycznej,
- obowiązek wyznaczenia istniejącego organu lub powołanie nowego, który będzie odpowiedzialny za nadzór i koordynację realizacji programu.

Rola sektora publicznego w efektywności energetycznej:

- powinien odgrywać wzorcową rolę we wdrażaniu programu efektywności energetycznej; państwo ma informować obywateli oraz przedsiębiorstwa o wzorcowej roli tego sektora,
- skupiać się na opłacalnych ekonomicznie środkach , które generują największe oszczędności w najkrótszym czasie,
- publikować wytyczne dotyczące efektywności energetycznej i oszczędności energii mogące służyć za kryteria oceny przy udzielaniu zamówień publicznych.

Rola dystrybutorów energii, przedsiębiorstw sprzedających energię:

- powinni powstrzymać się od wszelkich działań, które mogłyby stworzyć bariery dla popytu i świadczenia usług energetycznych oraz innych środków poprawy energetycznej,
- mają przedstawiać na żądanie, dane o odbiorcach końcowych energii – wyznaczonym do kontroli organom- niezbędne dla oceny wdrożenia programów efektywności energetycznej i ich skutków / z zachowaniem wymogów ochrony informacji /,
- państwo ma określić wymagania w zakresie poprawy efektywności energetycznej jakie ma spełnić przedsiębiorstwo przy dostawie usług energetycznych.

Dostęp do informacji:

- państwo ma zapewnić, aby informacje o mechanizmach służących efektywności energetycznej oraz ramach finansowych i prawnych w zakresie oszczędności energii były przejrzyste i szeroko dostępne odpowiednim uczestnikom rynku,
- państwo ma promować efektywność końcowego wykorzystania energii; ustanawiać odpowiednie warunki i bodźce dla podmiotów rynkowych do podniesienia poziomu informacji i doradztwa dla odbiorców końcowych na temat efektywności końcowego wykorzystania energii.

Dostęp do systemów kwalifikacji i certyfikacji:

- państwo – jeśli uzna to za konieczne, kierując się potrzebą zapewnienia wysokiego poziomu kompetencji technicznych, obiektywności i wiarygodności, może ustanowić dostępność odpowiednich systemów kwalifikacji, akredytacji lub certyfikacji dla dostawców usług energetycznych i środków do poprawy efektywności energetycznej.

Taryfy, a efektywność energetyczna:

- państwo powinno usunąć zachęty w taryfach w zakresie przesyłu i dystrybucji energii, które niepotrzebnie zwiększają ilość przesyłanej energii,
- państwo może nałożyć obowiązki świadczenia usług publicznych związanych z efektywnością energetyczną na przedsiębiorstwa działające w sektorach energii elektrycznej i gazu,
- państwo może umożliwić włączenie do systemów i taryf elementów socjalnych pod warunkiem, że jakikolwiek negatywny wpływ tych elementów na system dystrybucji będzie minimalny i proporcjonalny do osiąganego celu społecznego.

Instrumenty finansowe a oszczędność energii:

- państwo powinno zmienić przepisy hamujące lub ograniczające wykorzystanie instrumentów finansowych dotyczące oszczędności energii lub innych środków poprawy efektywności energetycznej,
- należy udostępniać wzory umów dotyczące instrumentów finansowych potencjalnym odbiorcom usług w sektorze publicznym i prywatnym,
- państwo może tworzyć fundusze w celu subsydiowania realizacji programów poprawy efektywności energetycznej i innych środków temu służących, które mogą być przeznaczane min. na: promocję audytu energetycznego, ulepszonego dokonywania pomiarów przy pomocy liczników, rachunków za energię zawierających zrozumiałe dla odbiorcy informacje,
- fundusze – jeśli zostaną utworzone mogą udzielać dotacji, pożyczek, gwarancji finansowych lub innych rodzajów finansowania związanych z zagwarantowaniem rezultatów,
- fundusze powinny być dostępne dla wszystkich dostawców środków poprawy efektywności energetycznej, takich jak ESCO, niezależni doradcy d/s energii, dystrybutorzy, przedsiębiorstwa prowadzące detaliczną sprzedaż energii i instalatorzy sprzętu,
- państwo może udostępniać fundusze wszystkim odbiorcom końcowym.

Audyty energetyczne:

- państwo ma zapewnić dla odbiorców końcowych /także dla tych w gospodarstwach domowych/, odbiorców komercyjnych i przemysłowych, wysokiej

jakości programy audytu energetycznego, które określają środki poprawy energetycznej i są przeprowadzane w sposób niezależny,

- certyfikację budynków wykonaną według zasad określonych w innej dyrektywie uważa się za równoważną z audytem energetycznym wykonanym zgodnie z niniejszą dyrektywą.

Pomiary przy pomocy liczników, rachunki za zużycie energii:

- jeśli jest to technicznie wykonalne, uzasadnione finansowo i proporcjonalne do potencjalnych oszczędności energii, odbiorcy końcowi energii elektrycznej, gazu, centralnego ogrzewania lub chłodzenia oraz ciepłej wody użytkowej powinni mieć możliwość nabycia po konkurencyjnych cenach indywidualnych liczników, które dokładnie oddają rzeczywiste zużycie energii przez odbiorcę końcowego i informują o rzeczywistym czasie korzystania z energii,
- w przypadku wymiany liczników powinno się zagwarantować możliwość nabycia liczników indywidualnych po konkurencyjnych cenach chyba, że jest to technicznie niewykonalne lub nieopłacalne,
- rachunki dla końcowych odbiorców energii powinny opierać się na rzeczywistym zużyciu energii oraz powinny być sporządzone w sposób jasny i zrozumiały,
- wraz z rachunkiem powinny być udostępniane informacje pozwalające odbiorcy na całościowe zapoznanie się z bieżącymi kosztami energii; rachunki powinny być wystawiane dostatecznie często, aby umożliwić odbiorcy regulowanie swojego zużycia energii,
- wraz z rachunkiem odbiorca końcowy powinien otrzymać sformułowane jasno i zrozumiale informacje:
 - o rzeczywiste aktualne ceny i rzeczywiste zużycie energii,
 - o porównanie obecnego zużycia energii ze zużyciem za ten sam okres w roku poprzednim,
 - o porównanie - jeśli jest to możliwe, z przykładowym użytkownikiem energii z tej samej kategorii użytkowników,
 - o informacje kontaktowe dotyczące organizacji konsumenckich, agencji energetycznych lub podobnych podmiotów – łącznie ze stronami internetowymi, gdzie możliwe jest uzyskanie kompetentnych informacji o zasadach racjonalnego korzystania z energii.

Przepisy końcowe i inne ustalenia dyrektywy:

- państwa członkowskie mają przekazywać Komisji Europejskiej okresowo plany i inne informacje; pierwszą w terminie do 30 czerwca 2007 r. i kolejne co trzy lata; dyrektywa określa co takie informacje powinny zawierać,
- Komisja będzie opracowywać i publikować sprawozdania odnośnie działań na szczeblu Wspólnoty co trzy lata, pierwsze sprawozdanie do 1 stycznia 2008 r.,

- do 30 czerwca 2008 r. Komisja opracuje system zharmonizowanych wskaźników efektywności energetycznej oraz opartych na nich wzorców, które powinny stosować państwa członkowskie przy opracowywaniu danych statystycznych i dla własnych potrzeb,
- Państwa członkowskie w terminie do 17 maja 2008 r. mają opracować odpowiednie przepisy zapewniające wykonanie dyrektywy; teksty tych przepisów mają zostać przekazane Komisji Europejskiej,
- dyrektywa zawiera sześć załączników merytorycznie związanych z jej treścią.

Przygotowania do implementacji dyrektywy:

W bieżącym roku Resort Gospodarki podejmuje różne działania potwierdzające, że zamierza implementować ustalenia dyrektywy do systemu prawa krajowego. Świadczą o tym min. konferencje i narady, także na szczeblu międzynarodowym poświęcone problematyce efektywnego wykorzystania energii. Jak wynika z pisma Departamentu Energetyki Ministerstwa Gospodarki skierowanego do *Stowarzyszenia d/s rozliczania energii zgodnie z jej zużyciem* [4] „**dobiegają obecnie końca prace nad założeniami do regulacji prawnej, tworzącej ramy implementacji tej dyrektywy oraz systemu wsparcia działań związanych z poprawą efektywności energetycznej. Na podstawie tych założeń zostanie wypracowany projekt ustawy o efektywności energetycznej, której konsultacje społeczne i uzgodnienia przewiduje się na sierpień 2007 r. Po ich zakończeniu i przyjęciu projektu przez Radę Ministrów – przewidywanego na listopad 2007 r. – projekt ustawy zostanie przekazany do Sejmu R.P. Zgodnie z dyrektywą 2006/32/WE, regulacja prawna wdrażająca tę dyrektywę powinna wejść w życie do dnia 17 maja 2008 r.**”

Ta ważna deklaracja Resortu Gospodarki została uzupełniona informacją prasową z dnia 16 kwietnia 2007 r.[5], która potwierdza, że przygotowywana jest specjalna *ustawa o efektywności energetycznej* oraz *Krajowy Plan Efektywności Energetycznej*.

Ustawa – jak twierdzi się w komunikacie, wprowadzi szereg rozwiązań i mechanizmów, które zwiększą racjonalność wykorzystania energii. Zapewni także pełne wdrożenie dyrektyw europejskich w zakresie efektywności energetycznej. Istotnym elementem tego dokumentu będą „*białe certyfikaty*” – mechanizm rynkowy zachęcający do oszczędzania energii. Pozyskanie certyfikatów będzie obowiązkowe dla firm sprzedających energię odbiorcom końcowym, w celu przedłożenia ich prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki do umorzenia.

Obok projektu ustawy, drugim filarem zwiększającym racjonalne wykorzystanie energii w Polsce będzie *Krajowy Plan Efektywności Energetycznej*. Plan ma określić działania w zakresie:

- stosowania energooszczędnych urządzeń,
- charakterystyki energetycznej budynków,
- podwyższenia sprawności wytwarzania energii,
- ograniczenia strat w przesyłce i dystrybucji,

- podniesienia świadomości społecznej nt. efektywności energetycznej poprzez edukację i kampanie informacyjne,
- promowanie racjonalnego wykorzystania energii w gospodarstwach domowych.

Wnioski

1. Dyrektywa jest dla odbiorców końcowych energii ważnym aktem prawnym. Osiągnięcie zawartych w niej celów zależne będzie jednak głównie od treści przepisów krajowych, które powstaną jako wykonanie tej dyrektywy. Ewidentnym przepisem, który powinien być przy tej okazji zmieniony jest art. 45a ustawy Prawo Energetyczne dopuszczający ryczałtowe rozliczanie kosztów ciepła na ogrzewanie jako równorzędne z rozliczaniem według zużycia.
2. Podnoszony na każdej „konferencji krynickiej” postulat edukacji odbiorców energii w zakresie racjonalnego z niej korzystania ma szansę na skuteczną realizację, ponieważ zostanie ujęty w Krajowym Planie Efektywności Energetycznej.
3. „Konferencja krynicka” z uwagi na swoją rangę i dotychczasowy dorobek, powinna aktywnie włączyć się w promowanie dyrektywy i przepisów wydanych na jej podstawie, w tym w działania edukacyjne. Właściwe miejsce w tych zamierzeniach powinno także zachować *Stowarzyszenie d/s rozliczania energii zgodnie z jej zużyciem*.
4. Celowym jest zorganizowanie kolejnej IX Konferencji w 2008 roku na temat: **„Dyrektywa o efektywności energetycznej przyjazna odbiorcy”**.

Przepisy i piśmiennictwo

- [1] Małgorzata Kozak *Zielona księga w sprawie efektywności energetycznej, czyli osiagając więcej zuzywając mniej*, Biuletyn URE Nr 5/2005.
- [2] Bogdan Głodek *Zagadnienia efektywności energetycznej w krajach Unii Europejskiej*, BOT Górnictwo i Energetyka, 1/2007.
- [3] Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo Energetyczne (Dz. U. Nr 89/06 poz. 625) Jacek Biedrzycki, Piotr Seklecki *Efektywność energetyczna w prawodawstwie wspólnotowym*, Biuletyn URE Nr 1/2007.
- [4] Pismo Departamentu Energetyki Ministerstwa Gospodarki (DE-II-4201-1-AC/07, L.dz. 597w/07 z dnia 02.03.2007 r.) do *Stowarzyszenia d/s rozliczania energii zgodnie z jej zużyciem*.
- [5] Informacja Biura Prasowego Ministerstwa Gospodarki z dnia 16.04.2007 r. *Efektywność energetyczna – działania Ministerstwa Gospodarki*, BPI@mg.gov.pl

Tekst Dyrektywy 2006/32/WE dostępny na stronie internetowej *Stowarzyszenia d/s rozliczania energii zgodnie z jej zużyciem*: www.irkom.org.pl.

Tekst referatu został opublikowany w materiałach VIII Konferencji Naukowo-Technicznej Krynica 2007